

Ekonomistit

Tarja Heinonen

puh: 010 516 0023

Lauri Uotila

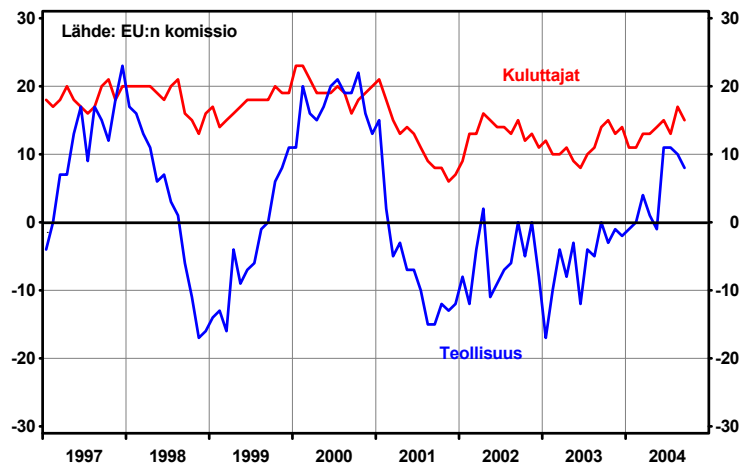
puh: 010 516 0028

22.10.2004

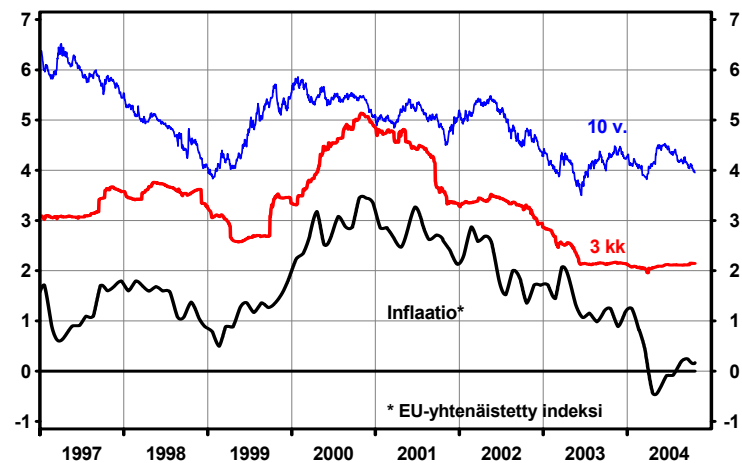
Suhdanteet ja rahoitusmarkkinat

Lokakuu 2004

Suomi: Luottamus talouskehitykseen
Luottamusindikaattori, kausitasoitettu

Suomi: Korot ja inflaatio
%

Source: EcoWin

Öljyn korkea hinta vaimentaa talouskasvua

Yhdysvaltain talouskasvu jatkuu kohtalaisen vahvana, vaikka korkea öljyn hinta ja kohoavat korot maltillistavat BKT:n lisääntymistä. Vaihtotaseen vaje on jälleen noussut dollarin kurssia heikentäväksi tekijäksi, kun markkinoiden mielenkiinto on aiemmin kohdistunut lähinnä Yhdysvaltain ja euroalueen väliseen kasvueroon. Kiinan vahvana jatkunut talouskasvu luo toiveikkuutta muiden Aasian talouksien vientisektorille. Euroalueella vientiodotukset ovat hieman latistuneet euron viimeaikaisen vahvistumisen myötä.

Yhdysvalloissa yksityinen kulutus on säilynyt vahvana

Yhdysvalloissa talous kasvoi huhti-kesäkuussa tarkistettujen lukujen mukaan runsaan kolmen prosentin vuosivauhtia. Sitten taloudesta on saatu vaihtelevia lukuja. Vähittäiskaupan myyntilukujen perusteella yksityinen kulutus on edelleen melko nopeassa kasvussa, mikä luo edellytyksiä BKT:n edelleen ripeälle lisääntymiselle. Yrityssektorin kyselyt kuitenkin antavat viitettä siitä, että tuotannon kasvu on hieman hidastumassa.

Työmarkkinaluvut ovat muuttujia, jotka kulkevat suhdannekierrossa hieman jälkijunassa. Työllisyys yleensä paranee vasta, kun talouskasvua on jo jatkunut jonkin aikaa. Kuitenkin työllisyyden kehitys on tärkeä kasvun jatkumisen kannalta, ja tänä vuonna siihen kohdistuu runsaasti mielenkiintoa myös presidentinvaalien lähestymisen vuoksi. Työpaikkoja on syntynyt suhdannetilanteeseen nähden melko vähän, mutta työttömyysaste on matala 5,4 prosenttia. Työttömyysasteeseen tosin vaikuttaa myös se, että osa vailla työtä olevista henkilöistä ei ole hakenut työtä. Kuluttajabarometrit kuitenkin kertovat, etteivät amerikkalaiset pidä työpaikkojen saamista enää yhtä hankalana kuin vielä vuodenvaihteessa. Kaiken kaikkiaan työmarkkinat eivät siis ole esteenä kohtalaisen ripeän kasvun jatkumiselle.

Teollisuusmaiden järjestö OECD ja Kansainvälinen valuuttarahasto ovat tarkistaneet Yhdysvaltain kasvunusteitaan hieman alaspäin öljyn korkean hinnan vuoksi, mutta tarkistuksen jälkeenkin ne arvioivat BKT-lisäyksen olevan 4,3 prosenttia tänä vuonna. Suunnilleen samaan ovat päätyneet useat muutkin ennustajat, oma arviomme on 4,4 prosenttia. Ensi vuonna talouden kasvuvauhti hidastuu noin 3,5 prosenttiin, kun talouspolitiikka tukee kasvua kuluvaan vuoteen vähemmän.

Yhdysvaltain keskuspankki tuskin kuitenkaan nostaa ohjauksensa jokaisessa avomarkkinakomitean kokouksessa ensi vuonna. Inflaatio- ja kasvunäkymien valossa näyttäisi riittävän, että ohjauksenkorko nousee yhteensä prosenttiyksikön verran vuonna 2004. Joukkolainojen nykyinen hyvin matala korkotaso saattaa myös nousta hieman, etenkin, jos geopoliittinen jännitys laantuu, mikä johtaisi öljyn hinnan alenemiseen. Tällöin markkinat olisivat

vähemmän huolestuneita Yhdysvaltain kasvunäkymistä, mikä näkyisi kohoavina joukkolainakorkoina.

Kiinan kasvu jatkuu yhä vahvana

Pyrkimykset Kiinan talouden kasvuvauhdin hidastamiseksi ovat tuottaneet jonkin verran tulosta, mutta BKT lisääntyi edelleen 9,1 prosentin tahtia kolmannella vuosineljänneksellä. Koko vuonnakin kasvu on todennäköisesti yhdeksän prosentin luokkaa. Todennäköisyys sille, että korkoja nostetaan inflaation hidastamiseksi, on hieman lisääntynyt.

Japanin vientisektori on hyötynyt Kiinan vahvasta kasvusta. Lokakuun alussa julkistettu Tankan-yrityskysely osoitti suurten teollisuusyritysten suhtautuvan toiveikkaasti suhdannenäkymiin. Muilla toimialoilla arviot olivat varovaisempia. Tämä heijastelee Japanin talouden kaksijakoisuutta. Vienti vetää hyvin, mutta kotimainen kysyntä kasvaa hitaammin. Silti toisen vuosineljänneksen tarkistetuissa luvuissa yksityisen kulutuksen vuositasolle muutettu kasvu ylsi 2,6 prosenttiin. Investoinnit lisääntyivät lähes viiden prosentin tahtia, kun ennakkotiedoissa niiden arvioitiin polkeneen paikoillaan. Näistä positiivisista luvuista huolimatta BKT-kasvu jäi 1,3 prosenttiin toisella vuosineljänneksellä. Koko vuoden 2004 kasvu lienee tästä huolimatta neljän prosentin luokkaa.

Euroalueen kasvunäkymät ovat hieman vai-suuntuneet

Euroalueen bruttokansantuote oli toisella vuosineljänneksellä kaksi prosenttia suurempi kuin vuotta aiemmin vastaavalla ajanjaksolla. Kasvu perustui vientiin ja kulutukseen, investoinnit sen sijaan pysyivät vähäisinä. Öljyn korkea hinta ja euron dollarikurssin vahvistuminen ovat omiaan hieman horjuttamaan teollisuusyritysten luottamusta talousnäky-miin, mutta toistaiseksi ostopäällikköindeksi kertoo varovaisesta toiveikkuudesta. Kuluttajien pessimismi on lieventynyt. Kaiken kaikkiaan odotettavissa on kahden prosentin tuntumassa oleva BKT-lisäys sekä tänä vuonna että vuonna 2005. Keskuspankilla on varaa odotella suhdannekuvan kirkastumista ainakin vuoden 2005 alkuun saakka.

Tarja Heinonen

Kesän aikana talous kasvoi nopeasti

Suomen taloudellinen kasvu ylsi kesän aikana reippaaseen nousuun. Teollisuustuotanto lisääntyi erittäin nopeasti, ja kaupassa myyntimäärät kohosivat tuntuvasti. Myös viennin volyyymi oli kesäkuukausina selvästi suurempi kuin vuotta aiemmin. Samalla tuonninkin määrä kasvoi. Työttömyys aleni syyskuun aikana. Inflaatio on viime kuukausina ollut hyvin vähäistä, josta hinnat eivät enää ole laskeneet kevään tapaan. Ulkomaankaupassa on jatkunut selvä vientienemmyys, vaikka vientihintojen kehitys onkin ollut epäedullista. Valtiontaloudessa sekä tulot että menot ovat lisääntyneet ja ylijäämä säilynyt. Yritys- ja kuluttajakyselyt ovat osoittaneet kohtalaista optimismia myös lähikuukausien näkymistä.

Teollisuustuotanto nousut nopeasti

Vielä kuluvan vuoden alkukuukausina teollisuustuotanto polki paikoillaan koko viime vuoden tapaan. Kesää kohden mentäessä tuotanto kääntyi kuitenkin voimakkaaseen nousuun. Kolmen kesäkuukauden teollisuustuotanto oli jo runsaat 7 prosenttia suurempi kuin vuotta aiemmin.

Metsäteollisuuden tuotanto kohosi jo viime vuonna pari prosenttia ja nousu on jatkunut tänä vuonna. Kuluvan vuoden tammi-elokuussa metsäteollisuuden tuotantomäärä oli runsaat 6 prosenttia suurempi kuin viime vuoden vastaavana aikana. Paperiteollisuuden tuotantovolyyymi on kohonnut puutavaran tuotantoa nopeammin.

Metsäteollisuuden tuotannon kasvu ei ole vielä johtanut alan vientihintojen nousuun. Vuoden alussa sellun maailmanmarkkinahinnat kohosivat luopaavasti, mutta elokuusta alkaen ne ovat jälleen alentuneet. Tärkeimpien paperilaatujenkin vientihinnat ovat tänä vuonna laskeneet.

Metalli- eli teknologiateollisuuden tuotanto supistui viime vuonna, mutta kuluvan vuoden alku osoitti jo käännettä parempaan. Kesän aikana nousutahti voimistui selvästi. Tammi-elokuussa metalliteollisuuden tuotantomäärä oli jo lähes 6 prosenttia suurempi kuin vuotta aiemmin, kun elektroniikan ja sähkötuotteiden valmistus oli kohonnut 9 prosenttia ja koko muu metalliteollisuus yhteensä puoli prosenttia. Koneiden ja laitteiden sekä metallien valmistus on lisääntynyt, mutta kulkuneuvojen tuotanto on vähentynyt selvästi. Metallituotteiden valmistus on polkenut paikoillaan.

Kemianteollisuudessa tuotanto on tammi-elokuussa kohonnut prosentin. Muussa tehdasteollisuudessa etenkin huonekalujen tuotantomäärät ovat kohonneet nopeasti, mutta elintarviketeollisuuden tuotanto on lisääntynyt vain hieman.

Teollisuuden näkymät melko hyvät

Teollisuusyritysten luottamus suotuisaan kehitykseen kohosi kesän aikana. Optimismi on näkynyt erityisesti hyvinä tuotanto-odotuksina, ja tilauskan-

takin on parantunut, mutta valmistusvarastot ovat hieman kasvaneet.

Kaupan myyntimäärä edelleen vahvassa vedossa

Vähittäiskaupan myyntimäärä on kasvanut selvästi jo usean vuoden ajan. Viime vuonna myyntivolyyymi kasvoi noin 4 prosenttia. Lisäksi autokauppa (ml. polttoaineet ja huolto) kohotti myyntiään jopa 17 prosenttia. Tukkukaupan vuosikasvu oli runsaat 3 prosenttia.

Kuluvan vuodenkin aikana vähittäismyynnin nousu on jatkunut vahvana. Tammi-elokuussa vähittäismyynnin määrä oli jopa runsaat 5 prosenttia suurempi kuin vuotta aiemmin. Samalla vähittäismyynnin arvo oli kasvanut vajaat 5 prosenttia, joten myynnin keskihinnat olivat hieman alentuneet. Autokaupassa (korjaus, huolto ja polttoaineet ml.) myyntimäärä nousi 9 prosenttia ja tukkukaupassa 7 prosenttia.

Uusia henkilöautoja on tammi-syyskuussa merkitty ajoneuvorekisteriin 115 400 kappaletta eli jo prosentin verran vähemmän kuin vuosi sitten. Näin autokauppa on tasaantumassa viime vuoden verouudistuksen aiheuttaman myyntipiikin jäljiltä. Kuitenkin pakettiautojen rekisteröinnit ovat kasvaneet selvästi, mutta myös kuorma-autojen ja linja-autojen ostot ovat lisääntyneet.

Loppuvuodellekin vähittäiskaupan myynnin näkymät ovat hyvät. Kotitalouksien reaalitytulot kohoavat selvästi, eikä kuluttajien luottamuksessa ole odotettavissa suuria muutoksia. Ensi vuonna kaupan kasvu jäänee jo hieman hillitymmäksi.

Työttömyys alentunut hieman

Työllisten määrä oli viime vuonna keskimäärin 0,3 prosenttia pienempi kuin vuotta aiemmin. Työvoiman tarjonta oli samana aikana supistunut 0,4 prosenttia. Työttömyysaste oli tasan 9 prosenttia eli kymmenyksen alempi kuin kahtena edellisena vuotena.

Kuluvan vuoden kolmannella neljänneksellä työllisten määrä oli 0,4 prosenttia suurempi kuin vuotta

aiemmin, ja tehdyt työtunnit olivat kasvaneet runsaan prosentin. Työvoiman tarjonta oli pysynyt ennallaan, joten työttömyysaste oli vuodessa alentunut kahdella prosenttiyksikön kymmenyksellä. Työvoimaan kuulumattomien työkäisten määrä oli kasvanut vuodessa prosentin.

Teollisuudessa työskenteli toisella neljänneksellä 471 000 henkilöä eli 14 000 vähemmän kuin vuotta aiemmin. Rakennusalan työllisyys oli 156 000 henkilöä eli sama kuin vuotta aiemmin. Samalla monien palvelualojen työllisyys oli kohonnut, joskin liikenteen työllisyys oli selvästi supistunut. Kolmannen neljänneksen työllisyysaste (15-64-vuotiaat) oli 68,9 prosenttia eli 0,1 prosenttiyksikköä korkeampi kuin vuotta aiemmin. Vuosikymmenen lopulle tavoiteltava 75 prosentin työllisyysaste vaatisi jopa 250 000 työllisen lisäystä nykyiseen verrattuna.

Odotamme koko vuoden keskimääräisen työttömyysasteen alenevan tänä vuonna kymmenyksen tai kaksi. Mikäli odotettu talouskasvun hienoinen nopeutuminen toteutuu, voi työttömyys ensi vuonnakin hieman pienentyä. Oman epävarmuutensa työllisyysnäkyville luo nykyinen poikkeuksellisen hämärä kuva seuraavista tulopoliittisista neuvotteleista ja niihin luvassa olevista veroporkkanoista.

Inflaatio erittäin vähäistä

Viime vuoden keskimääräiset kuluttajahinnat olivat 0,9 korkeammat kuin vuotta aiemmin. Tänä vuonna inflaatio on vielä hitaampaa. Keväällä kuluttajahintojen keskitaso oli ajoittain jopa alempi kuin vuotta aiemmin, kun etenkin alkoholijuomat halpenivat veromuutosten vuoksi.

Kuluvan vuoden tammi-syyskuussa keskimääräiset kuluttajahinnat ovat olleet aivan samat kuin vuotta aiemmin. Suurimmista hyödykeryhmistä esimerkiksi asumismenot ovat tänä vuonna kallistuneet vain prosentin, koska asuntolainojen alentuneet korot ovat kompensoineet muiden asumiskulujen nousua. Elintarvikkeiden keskihintojen vuosinousu on helmikuusta alkaen pysytellyt noin prosentissa. Alkoholijuomien ja tupakan keskihinnat ovat maaliskuusta alkaen olleet koko kuluvana vuonna 10 prosenttia alemmat kuin vuotta aiemmin.

Jatkossa monissa kuluttajahinnoissa on nousupaineita. Ainakin öljyn huippuhinnat lisäävät korotuspaineita niin polttonesteisiin kuin matkalippuihin. Öljy- ja Kaasualan Keskusliiton hintaseurannan mukaan bensiinin hinta olikin lokakuun puolivälissä 17 prosenttia korkeampi kuin vuotta aiemmin, ja dieselöljyn vähittäishinta oli kohonnut jopa 24 prosenttia. Samana aikana kevyt polttoöljy oli kallistunut peräti 43 prosenttia. Korotkaan eivät enää laske. Silti vuoden keskimääräinen inflaatio jää muutama prosenttiyksikön kymmenykseen. Ensi vuonna yllettäneen ainakin yli prosentin inflaatioon, mutta kahta prosenttia ei saavutettane.

Vientikin kasvoi kesällä nopeasti

Tavaraviennin euromääräinen arvo oli kesä-elokuussa 10 prosenttia suurempi kuin vuotta aiemmin. Tammi-elokuun viennin arvo oli kohonnut 3 prosenttia. Viennin hinnat olivat kohonneet vajaan prosentin, joten tavaraviennin volyymi kasvoi pari prosenttia kahdeksan kuukauden aikana. Tavaratuonnin arvo oli kesä-elokuussa 11 prosenttia suurempi kuin vuotta aiemmin, ja tammi-elokuussa kasvu oli 5 prosenttia. Tuonnin hinnat olivat kohonneet elokuuhun asti 2,5 prosenttia, joten tuonnin volyymikin oli kasvanut runsaat 2 prosenttia.

Kauppatase oli viime vuonna runsaat 11 mrd. euroa ylijäämäinen. Samalla palvelutase oli runsaat 2 miljardia alijäämäinen ja koko vaihtotase tarkistettujen tietojen mukaan 6,0 miljardia ylijäämäinen, mikä oli 4,5 miljardia vähemmän kuin edellisenä vuotena.

Kuluvan vuoden tammi-elokuussa kauppatase oli 7,7 mrd. euroa ylijäämäinen, ja palvelujen ulkomaankauppa oli 1,3 miljardia alijäämäinen. Koko vaihtotaseen ylijäämää kertyi kahdeksassa kuukaudessa 3,4 mrd. euroa eli 1,1 miljardia enemmän kuin viime vuoden vastaavana aikana. Odotamme myös koko vuoden vaihtotaseen ylijäämän lisääntyvän viime vuoteen verrattuna. Ensi vuonna voidaan yltää vielä hieman suurempaan ylijäämään.

Valtion tulot ovat vielä menoja suuremmat

Valtion verotulot olivat viime vuonna samat kuin edellisenä vuotena. Tulo- ja varallisuusveron tuotto aleni 6 prosenttia, mutta arvonlisäveroa sekä muita veroja kertyi 4 prosenttia edellisvuotista enemmän. Muut tulot alenivat selvästi, ja kaikkiaan valtion tulot vähenivät prosentin verran.

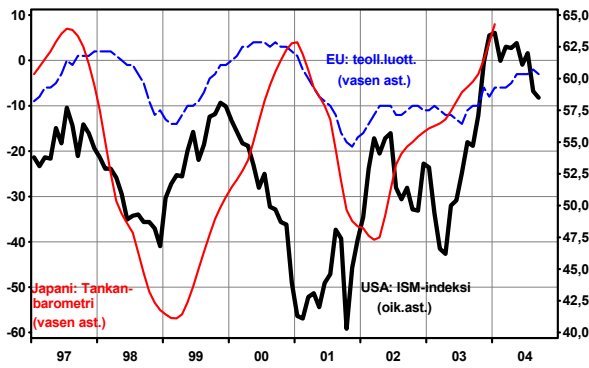
Kuluvan vuoden tammi-syyskuussa valtion kassatulot ovat kasvaneet 5 prosenttia verotulojen kasvassa 4 prosenttia. Kassamenot ovat samalla lisääntyneet 3 prosenttia. Tulonsiirrot kunnille ja kotitalouksille olivat kasvaneet selvästi. Menojen kasvua kuitenkin hillitsi valtionvelan korkomenojen selvä aleneminen. Tulot olivat vielä 0,8 mrd. euroa menoja suuremmat. Valtionvelka oli syyskuun lopussa 61 mrd. euroa eli pari miljardia alempi kuin vuoden alkaessa. Jatkossa valtionvelka voi hieman kasvaa, mutta se säilyy silti eurooppalaisittain hyvin maltillisella tasolla.

Lauri Uotila

Tässä julkaisussa olevat ennusteluvut on laadittu syyskuun alussa. Nykytiedonkin valossa ne vaikuttavat ainakin talouden keskeisten kasvulukujen osalta melko ajantasaisilta. Tarkistetun ennustemme julkaisemme joulukuun alkupuolella.

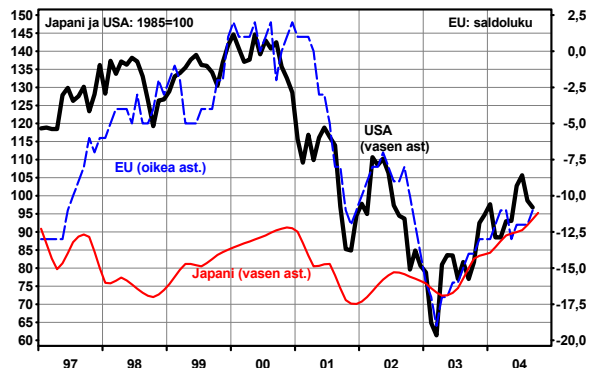

Teollisuuden suhdanneodotukset
Kausitasoitettu

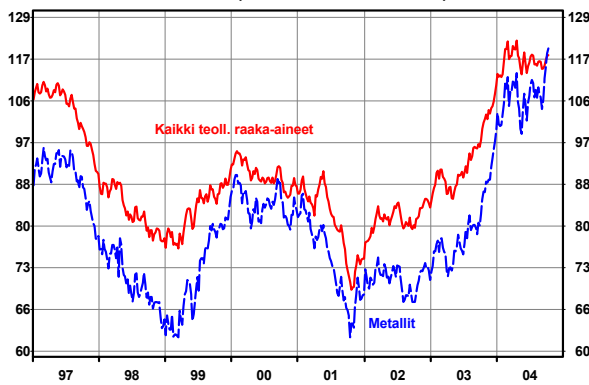
Source: EcoWin

Kuluttajien luottamus
Kausitasoitettu

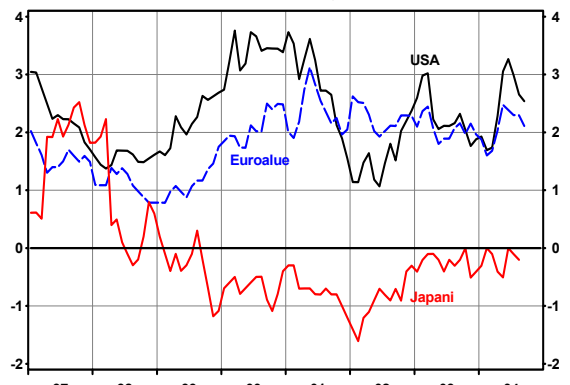
Source: EcoWin

Teollisuuden raaka-aineiden ja metallien hinta
1990=100 (Lähde: The Economist)

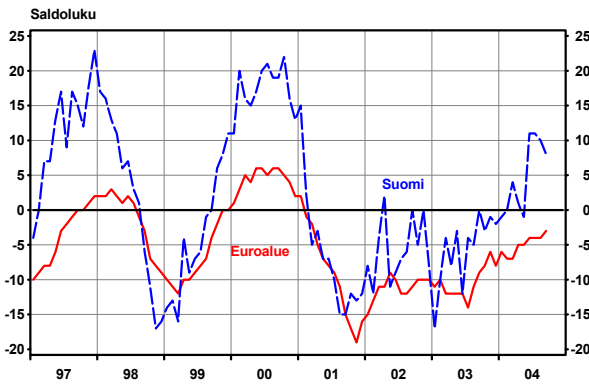

Source: EcoWin

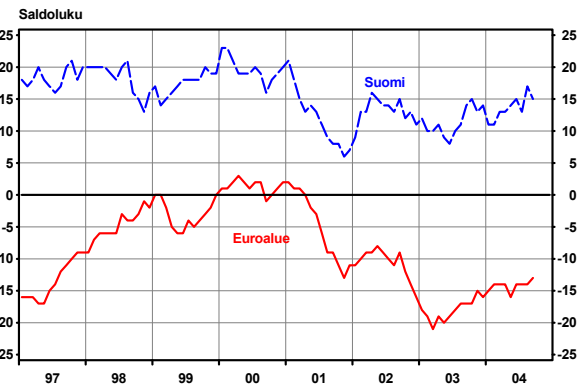
Kuluttajahinnat
Vuosimuutos, %

Kuluttajien luottamusindeksi

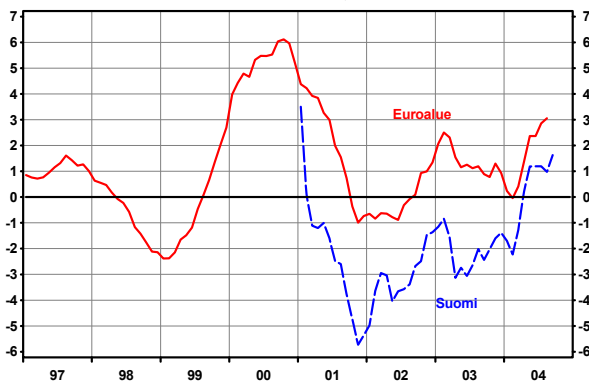

Source: EcoWin

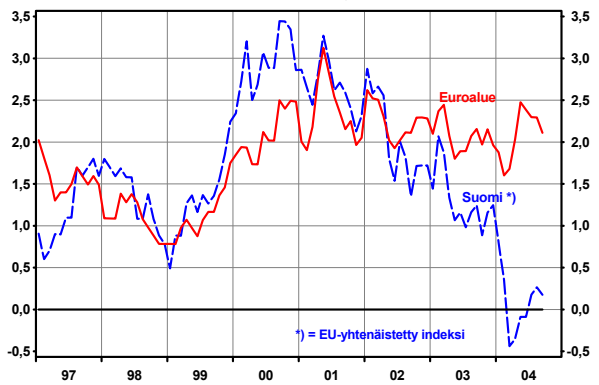
Source: EcoWin

Tuottajahinnat
Vuosimuutos, %

Source: EcoWin

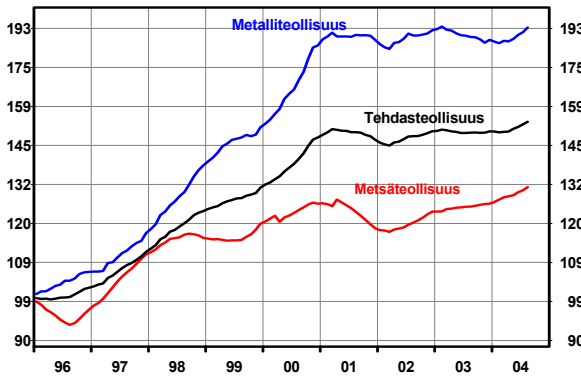
Kuluttajahinnat
Vuosimuutos, %

Source: EcoWin

Tehdasteollisuuden tuotanto

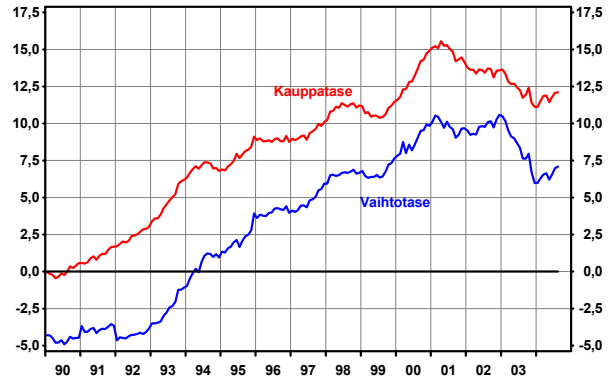
Liukuva vuosisumma, 1995=100

Source: EcoWin

Kauppa- ja vaihtotase

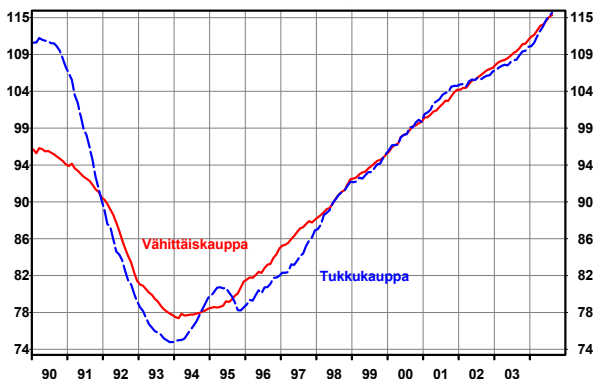
Liukuva vuosisumma, mrd. eur

Source: EcoWin

Kaupan myynti

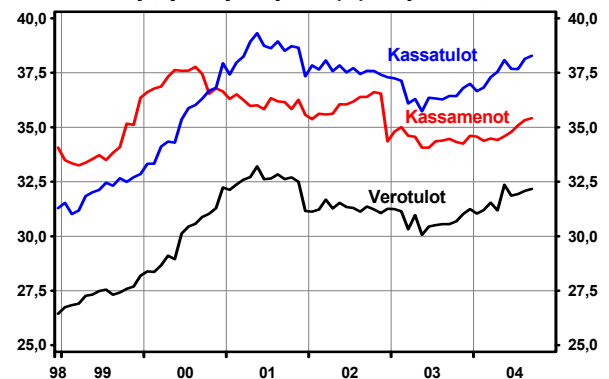
Liukuva vuosisumma, 2000=100

Source: EcoWin

Valtion tulot ja menot

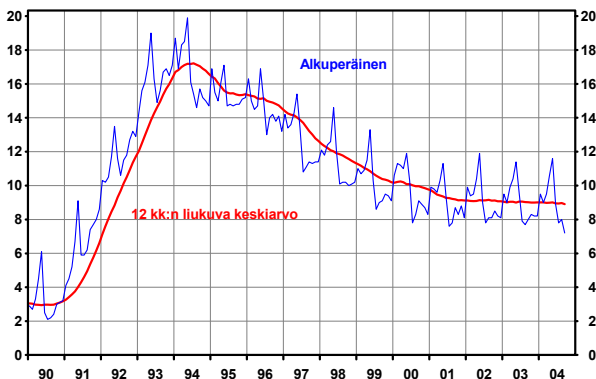
Ilman lainoja, lyhennyksiä ja arvopaperisijoituksia, mrd. eur

Source: EcoWin

Työttömyysaste

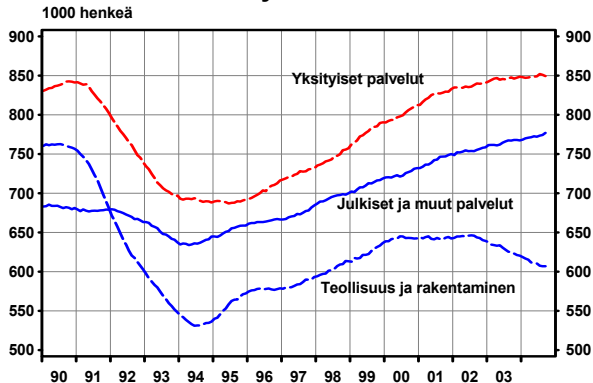
%

Source: EcoWin

Työlliset

1000 henkeä

Source: EcoWin

KOTIMAISET SUHDANNENÄKYMÄT

Kysyntä ja tarjonta

Määrän muutos, %	2002	2003	2004	2005
BKT	2,3	2,0	3,1	3,3
Tuonti	1,9	2,6	1,5	4,5
Kokonaistarjonta	2,2	2,2	2,7	3,6
Vienti	5,1	1,1	2,5	5,5
Kulutus	2,2	3,5	2,9	2,3
- yksityinen	1,5	4,3	3,5	2,9
- julkinen	3,8	1,6	1,5	1,0
Investoinnit	-3,1	-2,1	3,0	4,0
Varastot*	-0,2	0,4	-0,1	0,0
Mrd. eur	2002	2003	2004	2005
Kauppatase	13,6	11,1	12,5	13,5
Vaihtotase	10,6	6,0	8,4	9,4
Kuluttajahinnat, %**	1,6	0,9	0,3	1,6
Ansiotaso, %**	3,5	4,0	3,6	3,5
Työttömyysaste, %**	9,1	9,0	8,9	8,7

* ml. tilastovirhe, vaikutus bkt:een, %

** vuosikeskiarvo

Ennusteet: Sampo Pankki Oyj / Ekonomistit,
laadittu 09/2004

ENNUSTEVERTAILUA

	Ennuste vuodelle 2004						Ennuste vuodelle 2005					
	Sampo	VM	ETLA	PTT	PT	SP	Sampo	VM	ETLA	PTT	PT	SP
KYSYNTÄ JA TARJONTA												
Määrän muutos, %												
BKT	3.1	2.9	3.2	3.3	3.3	3.0	3.3	2.7	3.5	3.0	3.6	3.2
Tuonti	1.5	2.3	2.0	2.0	2.5	-0.1	4.5	3.2	4.7	3.5	3.8	5.0
Vienti	2.5	2.9	2.7	3.0	2.8	3.0	5.5	4.5	6.0	4.5	4.8	6.6
Kulutusmenot	2.9	2.9	3.1	2.5	3.4	2.1	2.3	1.9	2.6	2.3	2.4	2.4
- yksityiset	3.5	3.5	3.6	2.9	3.7	2.6	2.9	2.1	2.9	2.7	2.5	2.9
- julkiset	1.5	1.4	2.0	1.5	2.7	0.9	1.0	1.5	1.9	1.5	2.3	0.9
Kiinteät investoinnit	3.0	1.8	2.5	4.9	2.9	2.5	4.0	2.6	4.1	3.1	5.8	2.0
Kokonaiskysyntä	2.7	2.8	2.9	3.0	3.1	2.2	3.6	2.8	3.8	3.1	3.7	3.7
TALouden TASAPAINO												
Vaihtotase, mrd. Eur	8.4	7.3	7.9	7.5	7.2	8.8	9.2	7.3	9.3	8.5	9.0	9.6
Kuluttajahinnat, %	0.3	0.2	0.2	0.4	0.3	0.1	1.6	1.8	1.3	1.6	1.6	1.4
Ansiotason muutos, %	3.6	3.5	3.5	..	3.5	3.9	3.5	3.5	3.0	..	3.8	3.8
Työttömyysaste, %	8.9	8.8	8.9	9.0	8.8	9.1	8.7	8.5	8.7	8.7	8.6	8.8

Ennustaja:
Sampo Pankki Oyj
Valtiovarainministeriö (VM)
Suomen Pankki (SP)

Julkaistu:
Syyskuussa 2004
Syyskuussa 2004
Syyskuussa 2004

Ennustaja:
Elinkeinoelämän tutkimuslaitos (ETLA)
Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos (PTT)
Palkansaajien tutkimuslaitos (PT)

Julkaistu:
Syyskuussa 2004
Lokakuussa 2004
Elokuussa 2004

Tässä katsauksessa on käytetty yleisön saatavilla olevia tietoja.
Keskeiset tilastolähteet ovat: EcoWin, Tilastokeskus, Suomen Pankki ja Tullihallitus.